

Prof. dr. Jasminka Gradašćević-Sijerčić

**”Radni odnosi u imperativnim normama
Zakona o radu Federacije BiH”**

*„Privredna štampa”- jednodnevni seminar
Sarajevo, 14. 06. 2017. godine*

Sadržaj

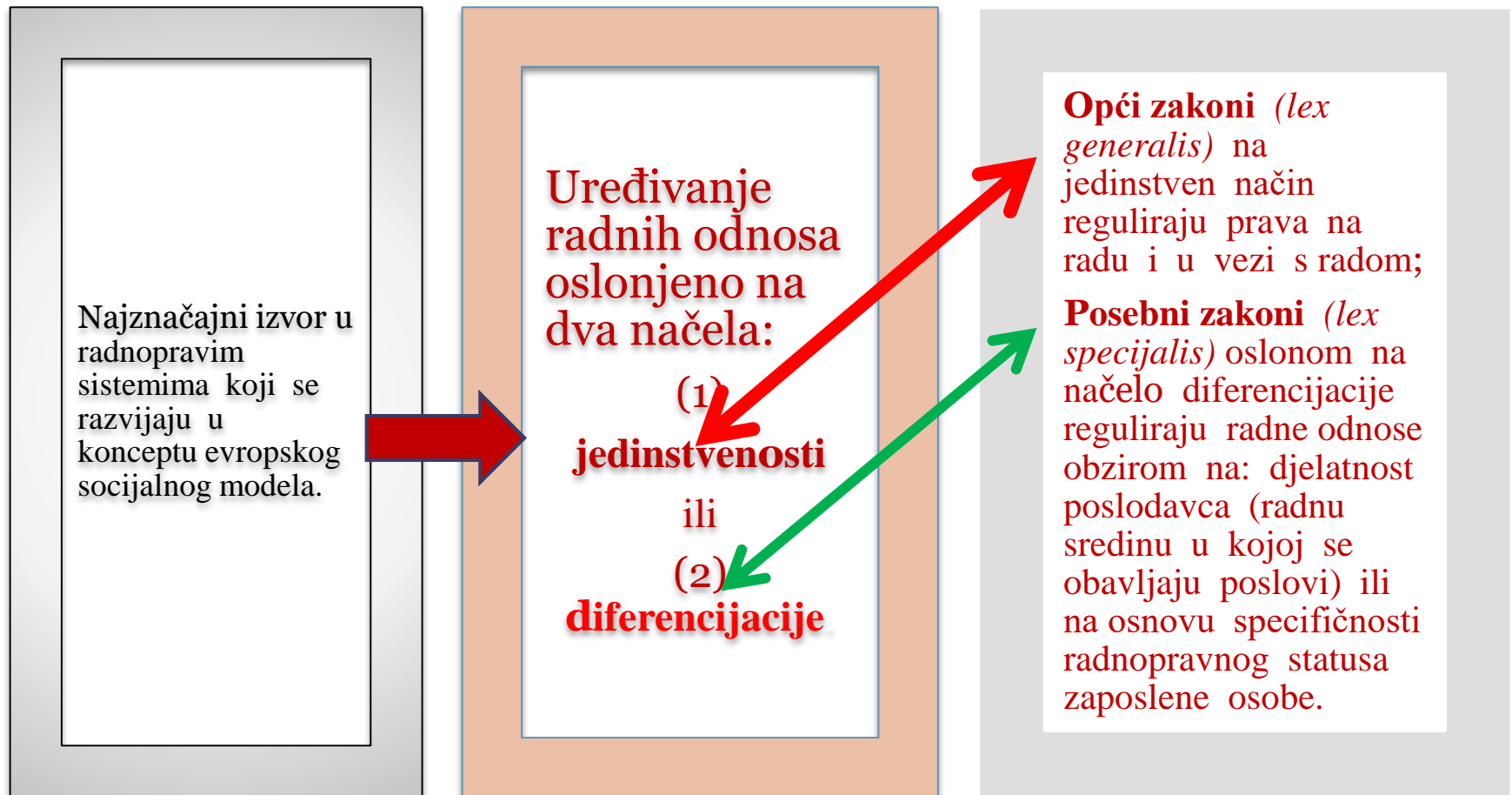
1. Uvodne napomene: zakon kao izvor prava s posebnim osvrtom na pravne norme;

2. Radni odnosi u ZOR-u s posebnim osvrtom na Prijedlog izmjena i dopuna ZOR-a

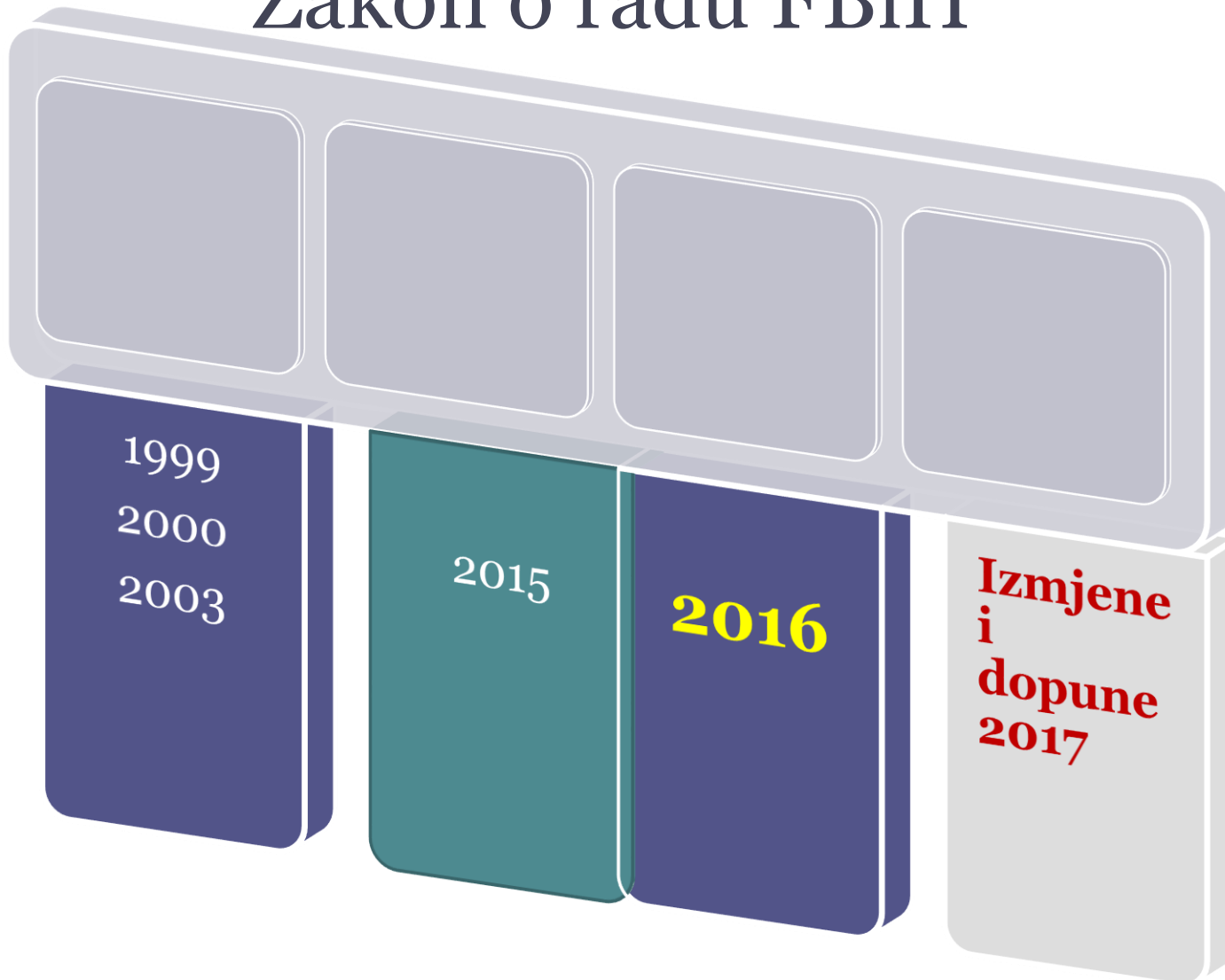
2.1. Kolektivni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a: sloboda udruživanja, reprezentativnost, participacija, kolektivni ugovori, mirno rješavanje radnih sporova, štrajk, ekonomsko-socijalno vijeće;

2.2. Individualni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a: zabrana diskriminacije, zasnivanje radnog odnosa, radno vrijeme i odmori, sigurnost i zdravlje na radu, plaća i naknada plaće, prestanak radnog odnosa, zaštita prava

Zakon kao izvor prava

Zakon o radu FBiH

Izmjene i dopune Zakona o radu do 14.06.2017.godine

1. Na Domu naroda Parlamenta *F BiH* (*nastavak 21. sjednice, 01-06-2017.godine*) usvojen je Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu uz amandman. **Prijedlog će ponovo biti upućen na razmatranje u Predstavnički dom.**
2. Predstavnički dom -19.redovna sjednica 14. marta 2017. usvojen Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu-**skraćeni postupak.**

1.1. Pravna norma s obzirom na vremensku valjanost

- 1) Kada norma stiče pravnu obveznost
- 2) Kada norma gubi pravnu obveznost

Važno:

Ignorantia iuris nocet

(nepoznavanje prava škodi)

Ignorantia iuris non excusat

(nepoznavanje prava ne ispričava)

Pravna norma

- Pravna norma je poruka koju adresant/donositelj pravne norme upućuje adresatu/pravnom subjektu.
- Oblici upućivanja poruke:
  - a) zapovijed (naredba)
  - b) zabrana
  - c) ovlaštenje (dopuštenje)

Pravna norma obzirom na intenzitet

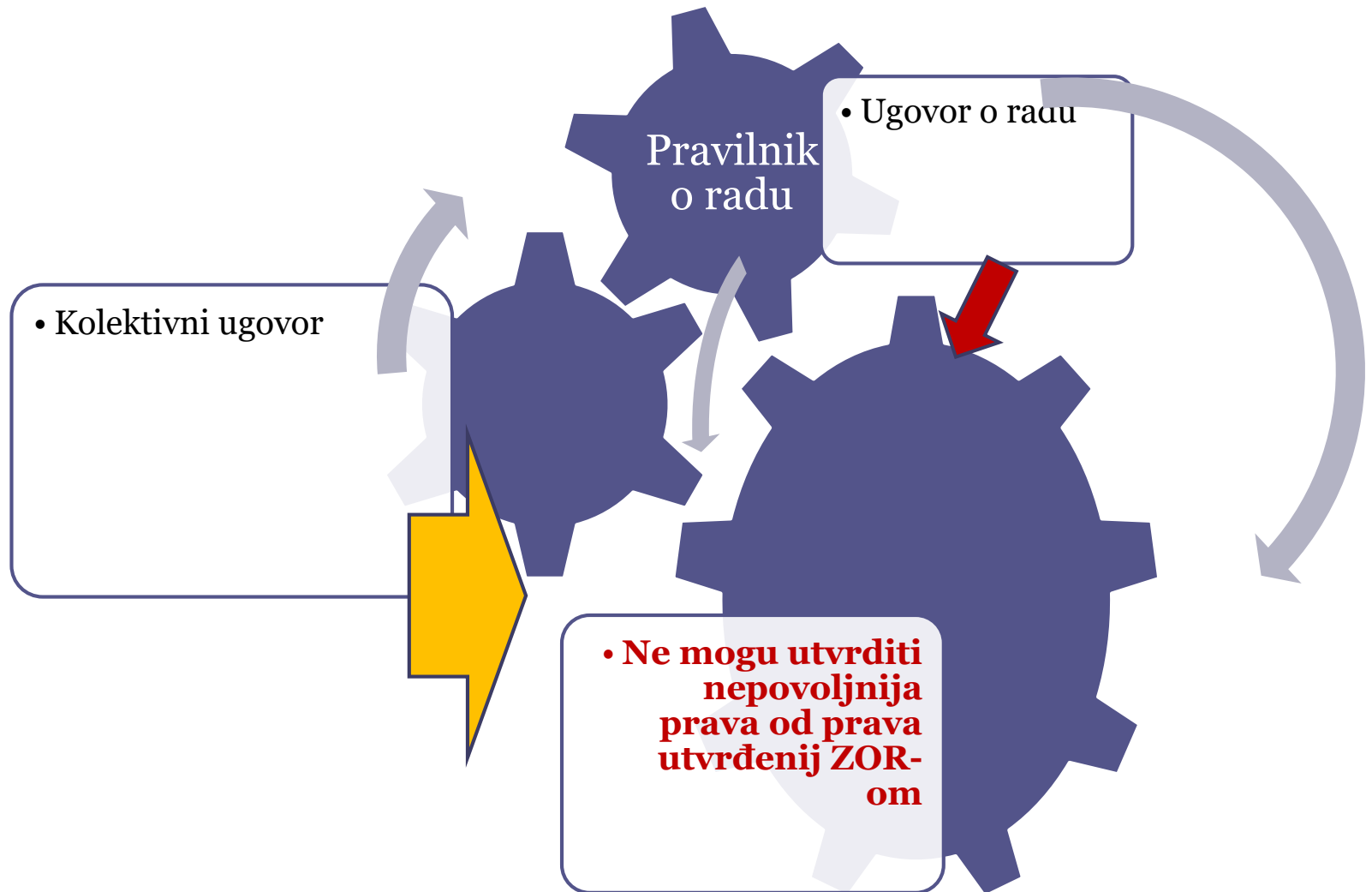
- Obzirom na stepen slobode ovlaštenih i obavezujućih subjekata, u pravnim normama razlikuju se : apsolutno određene i relativno određene dispozicije.
- Apsolutno određene dispozicije nazivaju se i kategoričkim pravnim normama odnosno imperativnim *ius cogens/ ius scrictum*.
- Radi se o **naređujućim i zabranjućim dispozicijama.**

2. Radni odnosi u Zakonu o radu

Temeljno imperativno pravilo: član 19

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Primjena najpovoljnijeg prava

Član 19.

- (1) Kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu **ne mogu** se utvrditi nepovoljnija prava od prava utvrđenih ovim zakonom.
- (2) Kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu mogu se utvrditi povoljnija prava od prava utvrđenih ovim zakonom.
- (3) Ako je neko pravo iz radnog odnosa različito uređeno ovim zakonom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu, primjenjuje se za radnika najpovoljnije pravo **osim ako to ovim zakonom nije izričito zabranjeno.**

2.1. Kolektivni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a

1. Sloboda udruživanja

(osnovne odredbe: čl. 14-18):

- a) Radnik odnosno poslodavac **ne može** biti stavljen u nepovoljniji položaj zbog članstva ili nečlanstva u sindikatu odnosno udruženju poslodavaca (čl. 15. st. 2);
- b) **Zabrana** miješanja u funkcioniranje udruženja (čl. 16)

2.1. Kolektivni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a

2. Reprezentativni predstavnici radnika i poslodavaca (*Glava XV-reprezentativnost sindikata i udruženja poslodavaca: čl.122-136*).
Posebni propis o reprezentativnosti sindikata i udruženja poslodavaca, čl.175.st.2.

(nema naznaka o pripremi ovog propisa).

2.1. Kolektivni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a

3. Sudjelovanje radnika u odlučivanju

*(Glava XIV-Vijeće zaposlenika: čl. 119-121)+posebni zakon : **Zakon o vijeću zaposlenika**
(„Sl. novine FBiH“, broj 38/04)*

2.1. Kolektivni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a

4. Kolektivni ugovori (*Glava XVI: čl. 137-149*)

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Strane u kolektivnom pregovaranju

Član 138

- 1) Opći kolektivni ugovor zaključuju **Vlada Federacije**, reprezentativno udruženje poslodavaca i reprezentativni sindikat osnovani na teritoriji Federacije.
- 2) Granski kolektivni ugovor zaključuju reprezentativno udruženje poslodavaca i reprezentativni sindikat jednog ili više područja djelatnosti osnovani na teritoriji Federacije odnosno području jednog ili više kantona.
- 3) Granske kolektivne ugovore za zaposlene u organima državne službe, sudske vlasti, javnih ustanova i drugih budžetskih korisnika zaključuju nadležna ministarstva, odnosno Vlada Federacije i nadležna ministarstva i vlade kantona s jedne strane i reprezentativni sindikati državnih službenika i namještenika, javnih ustanova i drugih budžetskih korisnika s druge strane.
- 4) Pojedinačni kolektivni ugovor zaključuje reprezentativni sindikat kod poslodavca i poslodavac, **gdje se kao vlasnik pojavljuje Federacija, kanton, grad ili općina, potrebno je prethodno pribaviti njihovu saglasnost.**
- 5) U postupku pregovaranja radi zaključivanja kolektivnih ugovora iz st. 1., 2. i 3. ovog člana, reprezentativni sindikat dužan je da sarađuje sa drugim sindikatima sa manjim brojem članova, radi izražavanja interesa i zaposlenih koji su učlanjeni u taj sindikat.

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Član 138a.-novi član

- (1) Granski kolektivni ugovor za područja djelatnosti koja se finansiraju iz budžeta ili vanbudžetskih fondova, zaključuju Vlada Federacije, odnosno nadležna ministarstva i vlade kantona, odnosno nadležna ministarstva s jedne strane i reprezentativni sindikati tih područja djelatnosti s druge strane.
- (2) Granske kolektivne ugovore za javna preduzeća i javne ustanove čiji je osnivač Federacija, kanton, grad ili općina, zaključuju reprezentativni sindikati i osnivači.
- (3) Granske kolektivne ugovore za privredna društva u kojima Federacija, kanton, grad ili općina učestvuje sa više od 50% ukupnog kapitala, pored reprezentativnog sindikata, zaključuju predstavnici nosioca državnog kapitala uz učešće reprezentativnog udruženja poslodavaca, osim ako nije drugačije uređeno sporazumom Vlade Federacije, odnosno vlade kantona, gradonačelnika ili načelnika općine sa reprezentativnim udruženjem poslodavaca.
- (4) U postupku pregovaranja radi zaključivanja kolektivnih ugovora iz st. (1), (2) i (3) ovog člana, reprezentativni sindikat dužan je da saraduje sa drugim sindikatima sa manjim brojem članova, radi izražavanja interesa zaposlenih koji su učlanjeni u taj sindikat.”

2.1. Kolektivni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a

4. Mirno rješavanje kolektivnih radnih sporova

(Glava XVII:čl.150-155)

- Predviđeno donošenje posebnog propisa o mirnom rješavanju radnih sporova(čl.175.st.1.)
- Utvrđen: **Nacrt Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova** u aprilu 2017.godine-novi prpois

4. Kolektivna akcija

- Na snazi Zakon o štrajku,„Sl.novine FBiH“,14/00
- **Utvrđen :Nacrt Zakona o štrajku**

(1) Nacrt Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova

Član 3.: određuje osnovno načelo mirnog rješavanja sporova – načelo dobrovoljnosti, prema kojem strane u individualnom, odnosno kolektivnom sporu dobrovoljno odlučuju o mirnom rješavanju radnog spora, te same biraju miritelje i arbitre.

Članovi 11-20.: Izuzetno od načela dobrovoljnosti, propisan je postupak mirenja u djelatnostima od javnog interesa. Također, propisano je da se mirno rješavanje spora može okončati sporazumom strana u individualnom, odnosno kolektivnom sporu, koji je obavezujući za obje strane, a ako je između strana u sporu zaključen kolektivni ugovor, sporazum postaje sastavni dio kolektivnog ugovora.

Sporazum strana u sporu ima snagu izvršne isprave. Ukoliko strane u sporu ne riješe spor u postupku mirenja, propisano je da se rješavanje spora može sporazumno povjeriti arbitražnom vijeću.

Utvrđen je sastav arbitražnog vijeća, način izbora članova, te postupak pred arbitražnim vijećem. Propisano je da je **odluka arbitražnog vijeća konačna i obavezujuća za strane u individualnom, odnosno kolektivnom sporu, te da se smatra izvršnom ispravom.**

(2) Nacrt Zakona o štrajku

- Čl. 2. – propisuje se pravo radnika da slobodno odlučuju o učešću u štrajku, te da organizovanje i učestvovanje u štrajku ne predstavlja povredu ugovora o radu, ukoliko je isti organizovan u skladu sa odredbama ovog zakona, kolektivnog ugovora i pravilima sindikata.
- Propisana zabrana poslodavcu da spriječava radnike da organizuju štrajk i da učestvuju u njemu, da upotrebljava prijetnje i prinude radi okončanja štrajka, te da radi neučestvovanja u štrajku omogući naknadu u novcu ili bilo kakvu drugu povlasticu za radnike koji ne učestvuju u štrajku.
- Čl. 17. - 21. – reguliran štrajk u djelatnostima od općeg i posebnog interesa, određivanje minimuma procesa rada, te propisan određeni rok za najavu štrajka prije početka štrajka, uz mogućnost da poslodavac, a u cilju obezbjeđenja minimuma procesa rada, zahtjeva da najviše 1/3 radnika bude u procesu rada.

2.1. Kolektivni radni odnosi u
imperativnim normama ZOR-a

5. Ekonomsko-socijalno vijeće

(Glava XIX:čl.158)

Predviđeno donošenje **posebnog zakona.**

2.2. Individualni radni odnosi u imperativnim normama ZOR-a

Zabrana diskriminacije (čl.10)

Član 10.ZOR-a

(1) Diskriminacija iz člana 8. ovog zakona zabranjena je u odnosu na:

- a. uvjete za zapošljavanje i izbor kandidata za obavljanje određenog posla,
- b. uvjete rada i sva prava iz radnog odnosa,
- c. obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje,
- d. napredovanje u poslu i
- e. otkazivanje ugovora o radu.

(2) Odredbe ugovora o radu za koje se utvrdi da su diskriminirajuće po nekom od osnova iz člana 8. ovog zakona, ništave su.

2.2.1. Zasnivanje radnog odnosa

- Uvjeti za zaključivanje ugovora o radu (čl.20.st.1.)
- Probni rad (čl.21.st.2.)
- Ugovor o radu na određeno vrijeme (čl.22.st.3)
- Upućivanje na rad u inozemstvo (čl.25)
- Podaci koji se ne mogu tražiti (čl.29)
- Postupanje sa osobnim podacima radnika (čl.30)

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Član 20a. **novi član**

- (1) Radni odnos zasniva se zaključivanjem ugovora o radu, a nakon provođenja procedure prijema propisane pravilnikom o radu poslodavca.
- (2) U zavodima, agencijama, direkcijama i upravnim organizacijama pod drugim nazivom, pravnim licima sa javnim ovlaštenjima na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacije), kao i u javnim ustanovama i javnim preduzećima čiji je osnivač Federacija, kanton, grad ili općina, te u privrednim društvima u kojima Federacija, kanton, grad ili općina učestvuje sa više od 50% ukupnog kapitala, prijem u radni odnos vrši se nakon provedene procedure obaveznog javnog oglašavanja za prijem u radni odnos.
- (3) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije), će u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti propis kojim će propisati postupak prijema u radni odnos iz stava (2) ovog člana.

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Dostava radniku fotokopije prijave na obavezno osiguranje

Član 28.

Poslodavac je dužan radniku, uz pisani dokaz, dostaviti fotokopije prijave na obavezno osiguranje u roku od **5 radnih dana** od dana zaključivanja ugovora o radu, odnosno početka rada, kao i svake promjene osiguranja koja se tiče radnika.

2.2.2. Radno vrijeme i odmori

- Puno radno vrijeme za maloljetne radnike (čl.36.st.3)
- Zabrana prekovremenog rada (čl.38.st.3)
- Preraspodjela radnog vremena (čl.39.st.3.)
- Noćni rad maloljetnih radnika(čl.42.st.1.)
- Zabrana uskraćivanja prava na odmor u toku rada,dnevni odmor i sedmični odmor(čl.46.st.3.)
- Zaštita prava na godišnji odmor (čl.51.)

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Minimalni godišnji odmor

Član 47.

- (1) Radnik, za svaku kalendarsku godinu, ima pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje 20 radnih dana, a najduže 30 radnih dana. **Izuzetno godišnji odmor može da traje i duže od 30 radnih dana, ukoliko je to uređeno kolektivnim ugovorom, a prema prirodi posla i uvjetima rada.**
- (2) Maloljetni radnik ima pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje 24 radna dana.

2.2.3. Sigurnost i zdravlje na radu

Zaštita maloljetnika (čl.57.st.1)

Zaštita žena (čl.59)

Zabrana nejednakog postupanja(čl.60.st.1.)

Zaštita radnika u slučaju privremene spriječenosti za rad zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja(čl.71.st.1-2)

Važno

Utvrđen Nacrt zakona o sigurnosti i zaštiti na radu

2.2.4. Plaća i naknade plaće

- Isplata manje plaće (čl.78.st.4)
- Vremenski period isplate plaće (čl.79.st.1.)
- Zaštita plaće i naknade plaće(čl.82)

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Pravo na plaću

Član 75.

(1) Plaća radnika utvrđuje se kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu.

(2) Plaća za obavljeni rad i vrijeme provedeno na radu sastoji se od:

a. osnovne plaće;

b. dijela plaće za radni učinak ukoliko je isti ostvaren i

c. uvećane plaće iz člana 76. ovog zakona.

(3) Kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu utvrđuju se elementi za određivanje osnovne plaće i dijela plaće po osnovu radnog učinka.

(4) Radni učinak definiše poslodavac u skladu sa općim propisima, kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu.

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Najniža plaća

Član 78.

- **(1) Vlada Federacije utvrđuje najnižu plaću nakon konsultacija sa Ekonomsko -socijalnim vijećem.**
- (2) Najniža plaća određuje se na osnovu najniže cijene rada utvrđene kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu.
- **(3) Vlada Federacije će na prijedlog Federalnog ministarstva finansija- Federalnog ministarstva financija u saradnji sa Federalnim zavodom za programiranje razvoja, a uz prethodne konsultacije sa Ekonomsko-socijalnim vijećem, donijeti propis kojim će propisati metodologiju izračuna i usklađivanja najniže plaće iz stava (1) ovog člana.**
- (4) Poslodavac ne može radniku obračunati i isplatiti plaću manju od plaće utvrđene kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu.

2.2.5. Prestanak ugovora o radu

- Forma sporazma o prestanku radnog odnosa (čl.95.st.1.)
- Otkaz poslodavca bez obaveze poštovanja otkaznog roka (čl.97.st.2)
- Trajanje otkaznog roka (čl.105.st.1.i st.3)
- Otpremnina(čl.111.st.2. i st.3.)

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

- U članu 94. tač. c. i d., mijenjaju se i glase:
  - c. kad radnik navrši 65 godina života i 15 godina staža osiguranja (u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju), ako se poslodavac i radnik drugačije ne dogovore;**
  - d. kad radnik navrši 40 godina staža osiguranja (u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju), bez obzira na godine života, ako se poslodavac i radnik drugačije ne dogovore;“**

2.2.6. Zaštita prava iz radnog odnosa

- Zaštita prava iz radnog odnosa pred nadležnim sudom (čl.114)

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

Zaštita prava iz radnog odnosa

Član 114.

- (1) Radnik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa **dužan je** u roku od 30 dana od dana dostavljanja odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od dana saznanja za povredu prava zahtijevati od poslodavca ostvarivanje tog prava.
- (2) Ako poslodavac u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva za zaštitu prava ili postizanja dogovora o mirnom rješavanju spora iz člana 116. stav 1. ovog zakona ne udovolji tom zahtjevu, radnik može u daljem roku od 90 dana podnijeti tužbu pred nadležnim sudom.
- (3) Zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom ne može zahtijevati radnik koji prethodno poslodavcu nije podnio zahtjev iz stava 1. ovog člana, **osim u slučaju otkaza ugovora o radu u skladu sa ovim zakonom.**